

Самодін Артем Володимирович, кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри криміналістики та судової медицини Національної
академії внутрішніх справ

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У ВИКЛАДАННІ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Якісна криміналістична підготовка поліцейських у вищих навчальних закладах системи МВС України має відбуватись з обов'язковим врахуванням сучасних реалій діяльності органів досудового розслідування та оперативних підрозділів, тенденцій та напрямів протидії зарубіжного досвіду у протидії злочинності, а реалізація її практичної складової – мати перш за все елементи інноваційного характеру.

Адже, сьогодні процедури розслідування злочинів, нормативно-обумовлені форми взаємодії між сторонами кримінального провадження, обумовлює необхідність перегляду усталених, а в окремих випадках й стереотипних підходів до криміналістичної підготовки здобувачів вищої освіти. Водночас в організації такої підготовки доцільно враховувати й окремі наукові й освітні традиції, ефективність яких доведена часом.

Зокрема, специфіка форм і методів криміналістичної підготовки юристів за слушним твердженням В.П. Бахіна, Є.М. Моїсєєва, А.В. Іщенко та О.О. Алексєєва у розрізі концепції криміналістичної підготовки слухачів Національної академії внутрішніх справ України (Київ, 2001 р.), обумовлена особливостями предмету криміналістики, яка перш за все акумулює та надає знання про елементи криміналістичної характеристики злочинів, криміналістичну техніку, тактику проведення слідчих (розшукових) дій, а також методику розслідування кримінальних правопорушень (злочинів). Водночас, ефективність реалізації форм теоретичного (ідеального) та практичного (реалістичного) вирішення завдань криміналістики як навчальної дисципліни безпосередньо залежить від контингенту тих, кого навчають, викладацького складу та умов процесу навчання. Актуальність таких підходів підтверджується й сьогодні, оскільки дійсно, знання та уміння, наприклад, у частині правил та тактичних прийомів проведення слідчих (розшукових) дій повинні отримуватись не лише вивченням окремих положень науки криміналістики, а здебільшого шляхом їх відпрацювання в умовах максимально наближених до реальності, подекуди штучно ускладнених викладачем, на підставі сучасної судово-слідчої практики.

Узагальнені підходи нової парадигми освіти, яка сьогодні висвітлюється у мережі «Інтернет» (наприклад, авторами електронного ресурсу <http://invnz.blogspot.com/>) визначає, що базисом оновлення фахової освіти є електронне навчання (e-learning), в якому центральною фігурою є студент, який знаходиться у центрі навчального процесу, а технологіями навчання є інтерактивні, що дозволяють розв'язувати вище зазначені проблеми. До таких *інноваційних методик відносять*: e-learning (електронне навчання); m-learning (мобільне навчання); u-learning (все проникаюче навчання); f-learning («перевернуте» навчання); blended-learning, в яких використовуються інтерактивні та комп'ютерні технології навчання, а також використання викладачем форм проведення занять як кейс-технології; дебати; ділові ігри; case-study; тренінги; відео конференції; «мозковий штурм»; фокус-групи; рольові ігри; групові дискусії; метод проектів тощо.

Вважаємо, що такі напрями потребують невідкладного впровадження й у систему криміналістичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Інноваційність підходів при викладанні криміналістичних дисциплін обумовлюється й динамічністю правозастосовної практики органів і підрозділів Національної поліції, кардинальним реформуванням засад та підходів до підготовки поліцейських та їхнього подальшого підвищення кваліфікації, співвідношення традиційних категорій навчання як «теорія» та «практика», «зміст навчання», «знання» та «вміння», адже вони здебільшого набувають різного значення у розумінні викладачів та фахівців-практиків за умов посилення кореляційних зв'язків між теоретичним змістом навчання та його практичною спрямованістю.

Навряд можна вважати інноваційними підходами у криміналістичній підготовці введення в освітній процес окремих елементів практичної підготовки як зокрема проведення тактико-спеціальних навчань, залучення до проведення занять працівників підрозділів досудового розслідування або оперативних служб, проведенням занять на базі практичних підрозділів тощо. Водночас, сьогодні при криміналістичній підготовці фахівців безсумнівно має бути визначений вектор – «від теорії до практики» і наука має бути фундаментом його реалізації.

Водночас, більш гнучкий підхід до формування планів та програм підготовки фахівців, врахування міждисциплінарних та тематичних зв'язків при проведенні занять дозволяє створити інноваційне підґрунтя не тільки для теоретичної, а й практичної підготовки здобувачів вищої освіти. На наш погляд, має бути переглянутий вектор навчання: курсант має вивчати не науку в об'ємі навчальної дисципліни, а конкретну практичну ситуацію за допомогою науки та синтезу, логічному та органічному поєднанні під час підготовки навчальних дисциплін. Такий підхід аргументований тим, що у слідчій практиці існує необхідність швидкого поєднання отриманих молодим фахівцем у вищому навчальному закладі знань в продовж конкретної процесуальної дії у межах кримінального провадження. Наприклад, під час проведення огляду місця події у складі слідчо-оперативної групи слідчому безсумнівно знадобляться окремі знання з криміналістики, кримінального права та процесу, кримінології, оперативно-розшукової діяльності, юридичної психології, а також окремих

професійно орієнтованих навчальних дисциплін, наприклад з методики розслідування злочинів. Саме ефективність практичної роботи у цьому напрямі буде залежати від вміння своєчасно, при проведенні конкретної слідчої (розшукової) дії поєднувати знання зазначених навчальних дисциплін, адже початково криміналістика окремими вченими справедливо вважається синтетичною наукою.

Новітні (інноваційні) підходи у викладанні доцільно втілювати у напрямках створення інтегрованих до вимог практичної діяльності міжкафедральних навчальних дисциплін, які б надавали змогу здобувачу вищої освіти усвідомити та «відчувати» не лише окремі елементи діяльності слідчого, наприклад, аспекти організації роботи слідчо-оперативної групи, планування розслідування в контексті методики розслідування злочинів або проблематику кваліфікації злочинів, а комплексність тих завдань, які вирішує слідчий здійснюючи досудове розслідування у конкретному кримінальному провадженні – від початку кримінального провадження або виїзду слідчо-оперативної групи на місце події і до його закінчення у процесуальній формі, визначеній кримінальним процесуальним законодавством. Доцільним є й проведення занять у формі ділових ігор (квестів) з використанням інтерактивних технологій, наприклад електронного моделювання місця події, як у навчальних аудиторіях так й на спеціально обладнаних полігонах, подальше створення та використання в освітньому процесі електронних дидактичних засобів, наприклад, мультимедійних навчальних посібників, імітаційних комп'ютерних програм щодо розслідування окремих видів злочинів, сучасних зразків техніко-криміналістичного забезпечення досудового розслідування.

Окреслена нами інноваційна криміналістична підготовка повинна забезпечуватись систематичним моніторингом якості підготовки фахівців на умовах взаємодії між практичними підрозділами та навчальними закладами зі специфічними умовами навчання системи МВС України.